

**2016-cı il sentyabrın 26-da keçirilmiş ümumxalq səsverməsinə
(referenduma) yekun vurulması və yekunların elan edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının**

Q Ə R A R I

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 iyul 2016-cı il tarixli 2241 sayılı Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Referendum Aktının layihəsi 2016-cı il sentyabrın 26-da ümumxalq səsverməsinə (referenduma) çıxarılmışdır.

Referenduma hazırlıq və onun keçirilməsi prosesi seçki qanunvericiliyinin tələbləri əsas götürülməklə, Mərkəzi Seçki (Referendum) Komissiyası tərəfindən təsdiq edilmiş ümumxalq səsverməsinin (referendumun) hazırlanıb keçirilməsi üzrə əsas hərəkət və tədbirlərin Təqvim Planına uyğun ardıcıl, sistemli və mütəşəkkil qaydada həyata keçirilmişdir.

Referendum təyin edildikdən sonra seçicilərin aktiv seçki hüquqlarının təmin edilməsi məqsədilə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətdə dəqiqləşdirmələr aparılması üçün seçki məntəqələrində yerləşdirilən seçici siyahılarının ölkə üzrə daimi siyahı kimi tərtibinə və ictimailəşdirilməsinə hələ ilin əvvəlindən başlanılaraq komissiyalar və aidiyyəti qurumlar tərəfindən geniş və əhatəli iş aparılmış, nəticədə həmin siyahılar yüksək dəqiqliklə hazırlanaraq Mərkəzi Seçki Komissiyasının internet səhifəsində yerləşdirilmişdir.

Seçicilərin referendumda çıxarılan məsələlərlə yaxından tanış edilməsi istiqamətində çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilmiş, Referendum Aktının layihəsi rəsmi dərc edilərək Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Mərkəzi Seçki Komissiyasının və bir sıra digər qurumların internet səhifələrində yerləşdirilmişdir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası referendum elan edildikdən qısa müddət sonra Referendum Aktının layihəsi və ümumxalq səsverməsinə çıxarılan məsələlərin seçicilər üçün daha aydın və anlaşılan olması məqsədilə Referendum Aktı layihəsi Konstitusiyanın mövcud variantı ilə müqayisəli şəkildə hazırlanaraq qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş 30 gün müddətindən daha tez – səsvermə gününə təxminən 45 gün qalmışdan başlayaraq aşağı seçki komissiyaları vasitəsilə seçicilərin ünvanlarına çatdırılmış və arzu edən şəxslərin əldə edə bilmələri üçün seçki məntəqələrində hər cür şərait yaradılmışdır. Səsvermə günü seçicilərin seçimlərinin asanlaşdırılmasında faydalı olmuş bu sənədlər, əhalinin sıx olduqları yerlərdə də paylanılaraq, müxtəlif televiziya və radio kanallarında, habelə ictimai yerlərdə qoyulmuş elektron məlumat lövhələrində video-çarxlar şəklində mütəmadi nümayiş etdirilmişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, kütləvi informasiya vasitələri Referendum Aktı layihəsinin müzakirəsinə, habelə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına təklif olunan dəyişikliklərə dair çoxsaylı şərhələr, ekspert rəyləri və ictimaiyyət nümayəndələrinin fikirlərinə geniş yer ayırmışdır.

Referendumun keçirilmə tarixi və səsvermə qaydalarına dair müxtəlif məzmunlu 40-dan artıq növdə yüz minlərlə plakat çap edilərək bütün yaşayış məntəqələrinin ərazisində asılmış, oxşar mövzulara həsr edilmiş 7 reklam çarxı səsvermə günü də daxil olmaqla, mütəmadi şəkildə hər gün müxtəlif televiziya və radio kanallarında nümayiş etdirilmişdir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası referendumun hazırlanması və keçirilməsi zamanı bir çox zəruri mövzularla bağlı geniş maarifləndirmə kampaniyası həyata keçirmiş, Komissiya üzvləri və Katibliyin əməkdaşlarının bu istiqamətlərdə yüzlərlə çıxış, məqalə və müsahibələrinə kütləvi informasiya vasitələrində geniş yer verilmişdir. Respublika üzrə seçki komissiyalarının 33 mindən çox üzvünü əhatə edən müxtəlif səpkili ölkə miqyaslı, həmçinin regional seminar-müşavirə və seçki hüququ üzrə ixtisaslaşdırılmış kurslar keçirilmiş, dövlət avtomatlaşdırılmış informasiya sisteminin işini dairə seçki komissiyalarında təmin edən kompüter mütəxəssisləri də daxil olmaqla treninqlər təşkil edilmişdir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən qəbul olunmuş çoxsaylı təlimat, qayda, izah və digər normativ aktlar toplusu halında çap edilərək aşağı seçki komissiyalarına çatdırılmış, mətbuat və internet vasitəsilə ictimailəşdirilmişdir. Eyni zamanda həmin materialların heç bir maneə olmadan maraqlı subyektlər tərəfindən əldə edilməsi üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Respublika üzrə təşviqat aparmaq hüququna malik olan və ölkə üzrə geniş seçici kütləsini əhatə edən referendum üzrə 3 təşviqat qrupu Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən qeydə alınmışdır. Referendum Aktı layihəsinin geniş və hərtərəfli müzakirəsində əhəmiyyətli rol oynamış həmin qruplara qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada referendumda çıxarılan məsələlərin lehinə və ya əleyhinə təşviqat aparmaq üçün bərabər əsaslarla geniş imkanlar yaradılmışdır.

Belə ki, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş teleradio verilişləri təşkilatlarının kanallarında və dövrü nəşrlərin səhifələrində ödənişsiz, 33 KİV-də isə ödənişli əsaslarla efir vaxtı və dərc imkanları yaradılmışdır. Ödənişli əsaslarla teleradio təşkilatının kanalları, dövrü nəşrlərin redaksiyaları və elektron media qurumları tərəfindən təşviqat qruplarına efir vaxtının verilməsi və dövrü nəşrlərdə yer ayrılmasının mümkünlüyü barədə Mərkəzi Seçki Komissiyasına göndərilmiş məlumatlar təşviqat qruplarının, eləcə də digər maraqlı subyektlərin tanış olmaları üçün Komissiyanın rəsmi internet səhifəsində yerləşdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin və "Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq, referendum üzrə təşviqat qruplarına seçicilərlə görüşlər keçirmək üçün respublikanın şəhər və rayonlarında yarısı açıq, yarısı isə qapalı olmaqla, ümumilikdə 256 yer ayrılmış, habelə referendumqabağı təşviqat kampaniyası dövründə plakatların və digər çap materiallarının yerləşdirilməsi üçün 10 mindən çox xüsusi məlumat lövhələri onların sərəncamına verilmişdir.

2016-cı il sentyabrın 3-də başlanmış təşviqat kampaniyası sentyabrın 25-dək davam edərək, ümumilikdə sivil və müasir tələblərə cavab verən şəraitdə keçirilmişdir. Bu dövrdə seçicilərin maarifləndirilməsi, referendumda çıxarılan məsələlərin seçicilərə dolğun çatdırılması istiqamətində əhəmiyyətli işlər görülmüşdür. Təşviqat qrupları tərəfindən seçiciləri Konstitusiyada dəyişikliklər edilməsi haqqında Referendum Aktı layihəsinin lehinə və ya əleyhinə səs verməyə çağıran 35 minədək plakat, 10 minlərlə digər çap materialları yayılmış, təşviqat kampaniyası müddətində seçicilərlə 1500-ə yaxın görüş keçirilmişdir.

Səsvermə prosesi müxtəlif siyasi partiyaları, qeyri-hökumət təşkilatlarını, referendum üzrə təşviqat qruplarını təmsil edən, habelə öz təşəbbüsləri ilə referendumun müşahidəsinə qatılan 53 mindən çox yerli müşahidəçinin, 33 ölkədən olan 117 beynəlxalq müşahidəçinin, 16 nüfuzlu beynəlxalq KİV-in və yerli KİV-in çoxsaylı nümayəndələrinin müşahidəsi ilə, habelə işğal olunmuş ərazilər istisna olmaqla respublikanın bütün ərazisini əhatə edən 1000 seçki məntəqəsində (səsvermə keçirilən məntəqələrin təxminən 20%-də) quraşdırılmış veb-kameralardan geniş miqyasda izlənməklə qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq azad, ədalətli, şəffaf və geniş aşkarlıq şəraitində keçmişdir.

Referendumu legitim və milli qanunvericiliyin tələblərinə tam cavab verən proses kimi qiymətləndirən, habelə səsvermənin yüksək səviyyədə təşkilini, səsvermənin nəticələrinə təsir etmək baxımından heç bir qanun pozuntusunun aşkar edilməməsi faktlarını xüsusi qeyd edən Avropa Şurası Parlament Assambleyası da referendum prosesini müsbət qiymətləndirmiş digər yerli və beynəlxalq müşahidə subyektləri ilə eyni mövqedən çıxış etmişdir.

Səsvermənin lazımi səviyyədə keçirilməsi üçün bütün zəruri tədbirlər görülmüş, seçki məntəqələrinin maddi-texniki bazası daha da möhkəmləndirilmişdir. Səsvermə günü bütün seçki məntəqələri vaxtında açılmış, seçicilər seçki məntəqələrinə gələrək azad və sərbəst şəkildə öz iradələrini ifadə etmiş və seçicilərin 69.70%-nin iştirak etdiyi referendum baş tutmuşdur.

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası ABŞ-ın AJF&Associates Inc. Təşkilatı ilə birgə, "Vətəndaş Cəmiyyəti Uğrunda" Müstəqil Məsləhət və Yardım Mərkəzi Fransa Respublikasının "Opinion Way" Sosioloji Tədqiqatlar İnstitutu ilə birgə, "ELS"

Müstəqil Araşdırmalar Mərkəzi və “RƏY” Monitoring Mərkəzi ayrılıqda səsvermə günü keçirilmiş “exit-poll”un nəticələrini səsvermənin ilkin nəticələrdən daha tez ictimailəşdirmiş və bu, ümumilikdə rəsmi nəticələrə çox yaxın olmuşdur.

Səsvermə başa çatdıqdan və seçki məntəqələri üzrə səsvermənin nəticələri rəsmiləşdirildikdən sonra seçki məntəqələrinin 70%-dən çoxundan “online” rejimdə internet sahifəsinə daxil olmuş səsvermənin nəticələrinə dair protokoldakı məlumatlar səsvermə günü başa çatdıqdan dərhal sonra Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən ilkin nəticələr kimi elan edilmişdir. Elə həmin günün birinci yarısında artıq ölkə üzrə bütün seçki məntəqələrinin protokol məlumatları əsasında Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən səsvermənin ilkin nəticələri tam şəkildə ictimaiyyətə çatdırılmışdır.

Referendum prosesində seçicilərin referendumda iştirak hüquqlarının qorunması və daha səmərəli təmin olunması məqsədilə də müvafiq tədbirlər görülmüşdür. Ümumiyyətlə isə bu prosesdə səsvermə günü seçicilər tərəfindən seçki məntəqələrinin ünvanları, seçici siyahıları və digər bu kimi məsələlərlə bağlı Komissiyanın qaynar xətlərinə daxil olmuş azsaylı sorğu xarakterli müraciətlərdən başqa, Mərkəzi Seçki Komissiyasına və aşağı seçki komissiyalarına heç bir şikayət daxil olmamışdır.

Seçki dairələri üzrə səsvermənin nəticələrinə dair dairə seçki komissiyalarının protokolları qanunla müəyyən olunmuş qaydada səsvermə günündən sonra 2 gün müddətində ona əlavə edilməli olan sənədlərlə birlikdə Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim edilmiş, həmin sənədlər, habelə digər aidiyyət materialları (seçki məntəqələrindəki veb-kameraların görüntüləri, səsvermə prosesi ilə əlaqədar KİV-lərdə və müasir texnologiyaların imkan verdiyi üsullarla yayılmış məlumatlarla da daxil olmaqla digər mənbələrdən əldə edilmiş məlumatlar) seçki qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və müddətdə tam, hərtərəfli və obyektiv surətdə araşdırılmışdır. Nəticədə bəzi seçki məntəqələri üzrə seçicilərin iradəsinin müəyyən olunmasının qeyri-mümkünlüyü, səsvermənin təşkilində nöqsanlara yol verilməsi və səsvermə prosedurlarına tam əməl edilməməsi halları müəyyən edildiyindən bu qərarın nəticə hissəsində göstərilmiş 3 seçki məntəqəsi üzrə səsvermənin nəticələrinin tam şəkildə, 1 seçki məntəqəsi üzrə isə qismən etibarsız hesab edilməsi, ümumilikdə 6 məntəqə seçki komissiyasının buraxılması üçün əsaslar müəyyən edilmişdir.

Qeyd edilənlərə əsasən həmin məntəqələr üzrə səsvermənin nəticələri müvafiq hədlərdə etibarsız hesab edilməli, digər seçki dairələri üzrə səsvermənin nəticələri düzgün müəyyən olunduğundan və rəsmiləşdirildiyindən səsverməsinin nəticələri barədə Mərkəzi Seçki Komissiyasının Protokolu təsdiq edilərək referendumda yekun vurulmalı, referendumun yekunları elan edilərək referendum yolu ilə qəbul edilmiş aktın mətni dərc edilməlidir.

Seçki Məcəlləsinin 138.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, səsvermədə iştirak etmiş seçicilərin yarısından çoxu ümumxalq səsverməsinə çıxarılan Referendum Aktı lahiyəsinin lehinə səs verdiyindən layihə qəbul edilmiş hesab edilməlidir.

Mərkəzi Seçki Komissiyası, Seçki Məcəlləsinin 138-ci və 140-cı maddələrinə uyğun olaraq, referendumdan sonra 25 gündən gec olmayaraq referendumda yekun vurur, referendumun rəsmi nəticələrini elan edir və referendum yolu ilə qəbul edilmiş aktın mətnini səsvermə günündən ən gec 30 gün keçənədək dərc edir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Seçki Komissiyası yuxarıda göstərilənləri əsas götürərək, Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin 19.4-cü, 19.14-cü, 28.2-ci, 28.4-cü, 138-ci, 139-cu və 140-cü maddələrinə uyğun olaraq **qə r a r a a l ı r**:

1. 2016-cı il sentyabrın 26-da keçirilmiş ümumxalq səsverməsində (referendumda) səsvermə prosedurlarına tam əməl edilməməsinə, səsvermənin təşkilində yol verilmiş nöqsanlara, habelə seçicilərin iradəsinin müəyyən edilməsinin qeyri-mümkünlüyünə görə 11 sayılı Qaradağ seçki dairəsinin 14, 12 sayılı Qaradağ-Binəqədi-Yasamal seçki dairəsinin 10 və 68 sayılı Cəlilabad kənd seçki dairəsinin 2 sayılı seçki məntəqələri üzrə səsvermənin nəticələri tam, 64 sayılı Sabirabad ikinci seçki dairəsinin 35 sayılı seçki məntəqəsi üzrə isə

Referendum Aktı layihəsinin 25, 26, 27, 28 və 29-cu hissələri üzrə səsvermənin nəticələri etibarsız hesab edilsin.

2. Səsvermənin nəticələri etibarsız hesab edilmiş 11 sayılı Qaradağ seçki dairəsinin 14, 12 sayılı Qaradağ-Binəqədi-Yasamal seçki dairəsinin 10, 68 sayılı Cəlilabad kənd seçki dairəsinin 2, 64 sayılı Sabirabad ikinci seçki dairəsinin 35 sayılı seçki məntəqələrinin məntəqə seçki komissiyaları, habelə səsvermə prosedurlarına tam əməl edilməsinə və səsvermənin təşkilində yol verilmiş nöqsanlara görə 15 sayılı Yasamal birinci seçki dairəsinin 21 və 19 sayılı Nərimanov birinci seçki dairəsinin 34 sayılı seçki məntəqələrinin məntəqə seçki komissiyaları buraxılsın.

3. 2016-cı il sentyabrın 26-da keçirilmiş ümumxalq səsverməsinin (referendumun) nəticələri barədə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının Protokolu təsdiq edilərək referendumu yekun vurulsun.

4. Daimi siyahıda olan seçicilərin 25%-dən çoxu (69.70%) səsvermədə iştirak etdiyindən ümumxalq səsverməsi (referendum) baş tutmuş hesab edilərək, Referendum Aktı layihəsində təqdim edilən 29 hissənin hər birinin lehinə səsvermədə iştirak etmiş seçicilərin yarısından çoxu səs verdiyindən "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Referendum Aktının layihəsi qəbul edilmiş hesab edilsin.

5. Referendumun yekunları elan edilərək referendum yolu ilə qəbul edilmiş aktın mətni dərc edilsin.

6. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

Sədr

Məzahir Pənahov

Katib

Arifə Muxtarova

Katib

Mikayıl Rəhimov